

Янковська О.І. Ефективність діяльності приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області залежно від ступеня їх залучення до інноваційного процесу / О.І. Янковська // Вісник Хмельницького національного університету. Серія : Економічні науки. — 2011. — № 1. — С. 122—126.

УДК 330.341.1

О.І. ЯНКОВСЬКА

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗАЛЕЖНО ВІД СТУПЕНЯ ЇХ ЗАЛУЧЕННЯ ДО ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

У статті проведено порівняльний аналіз ефективності виробництва продукції рослинництва та тваринництва, використання основних та оборотних засобів у приватних сільськогосподарських підприємствах згрупованих за рівнем їх залучення до інноваційного процесу

The article exposes results of comparative analysis efficiencies of plant and stockbreeding, use of fixed and floating assets in private agricultural enterprises Zhitomir region grouped by level of their involvement in the innovation process

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, селекційні інновації, удосконалення племінних якостей тварин

Постановка проблеми. Дослідження інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств обумовлено посиленням конкурентної боротьби на ринку сільськогосподарської продукції та інтеграцією України у міжнародний економічний простір. Зазначені процеси зумовлюють необхідність формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ґрунтовні дослідження різних аспектів інноваційних процесів в аграрній сфері здійснені провідними вітчизняними вченими, такими як В.Г. Андрійчук, А.П. Гайдуцький, О.І. Дацій, Л.В. Дейнеко, М.В. Зубець, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська, М.Х. Корецький, М.Ф. Кропивко, М.І. Крупка, М.Й. Малік, Г.М. Підлісецький, М.А. Садиков, А.В. Чупіс, О.М. Шестопаль, В.В. Юрчишин та інші. Незважаючи на цінність проведених досліджень, ефективність інноваційної діяльності власне у сільськогосподарських підприємствах є на сьогодні найменш вивченою.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є порівняння ефективності господарської діяльності сільськогосподарських підприємств залежно від ступеня їх залучення до інноваційного процесу.

Викладення основного матеріалу дослідження. У зв'язку з відсутністю статистичного спостереження за інноваційною діяльністю сільськогосподарських підприємств, і приватних підприємств зокрема, з метою аналізу їх інноваційної активності та інноваційного потенціалу нами було проведено вибіркоче обстеження у формі анкетування керівників досліджуваних підприємств. Нами було розраховано чисельність вибіркової сукупності для одержання достовірних даних про генеральну сукупність. Для відбору використано спосіб власне випадкової та механічної безповторної вибірки. Розрахунок проведено на підставі таких даних: чисельність генеральної сукупності – 232 приватних сільськогосподарських підприємства (кількість приватних сільськогосподарських підприємств за даними статистичного щорічника Житомирської області за 2008р.), рівень вірогідності 0,95, для якого табличне значення коефіцієнту довіри t становить 2, гранична помилка

вибірки 2,5%. Вибіркову сукупність склали 76 приватних сільськогосподарських підприємства Житомирської області.

На основі опитування керівників приватних сільськогосподарських підприємств нами було виділено 4 групи підприємств за рівнем їх залучення до інноваційного процесу:

- 1 група – „активні інноватори” – це приватні сільськогосподарські підприємства, які займаються інноваційною діяльністю і в яких відбувається повний інноваційний процес від дослідження до впровадження (до цієї категорії нами віднесено підприємства, які здійснюють власні дослідження або співпрацюють з науковою установою);

- 2 група – „пасивні інноватори” – це приватні сільськогосподарські підприємства, які займаються інноваційною діяльністю і в яких відбувається неповний інноваційний процес, тобто лише комерціалізація інновацій (до цієї категорії нами віднесено підприємства, які визначили себе інноваційно активними, але не здійснюють власних досліджень та не співпрацюють з науковими установами);

- 3 група – „потенційні інноватори” – це приватні сільськогосподарські підприємства, які не займаються інноваційною діяльністю, але керівники цих підприємств у анкеті визначили, що за наявності фінансових ресурсів колектив підприємства готовий до впровадження інновацій;

- 4 група – „консерватори” – це приватні сільськогосподарські підприємства, які не займаються інноваційною діяльністю і керівники даних підприємств визначили в анкеті, що навіть за наявності фінансових ресурсів колектив підприємства не готовий до впровадження інновацій.

Розподіл приватних сільськогосподарських підприємств за групами на основі анкетування наведено на рис. 1:

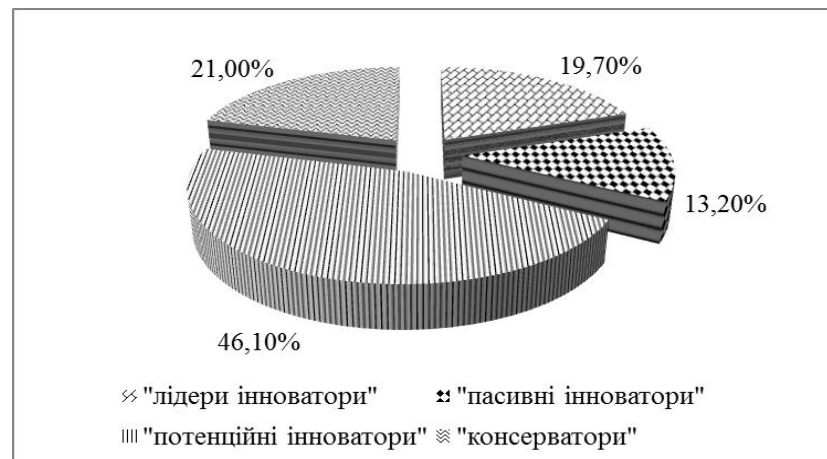

Рис. 1. Розподіл приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області за рівнем їх залучення до інноваційного процесу

За результатами анкетування з 76 приватних сільськогосподарських підприємств 25 (32,9% від загальної кількості опитаних) визначили себе такими, що здійснюють інноваційну діяльність, з них до 1 групи – „активні інноватори” - відносяться 15 підприємств (19,7% від загальної кількості опитаних та 60% від таких, що здійснюють інноваційну діяльність), до 2 групи – „пасивні інноватори” - 10 підприємств (13,2% від загальної кількості опитаних та 40% від таких, що здійснюють інноваційну діяльність).

Такими, що не здійснюють інноваційну діяльність визначило себе 51 приватне сільськогосподарське підприємство (67,1% від загальної кількості опитаних), з них до 3 групи – „потенційні інноватори” – відносяться 35 підприємств (46,1% від загальної кількості опитаних та 68,6% від таких, що не здійснюють інноваційну діяльність), до 4 групи – „консерватори” – 16 підприємств (21% від загальної кількості опитаних та 31,4% від таких, що не здійснюють інноваційну діяльність).

Оскільки, як показали попередні дослідження, найбільша частка інноваційних проектів, які реалізовувались в приватних сільськогосподарських підприємствах Житомирської області пов’язана з

виведенням або впровадженням нових сортів рослин, удосконаленням племінних якостей тварин та впровадженням інноваційного обладнання, то проведемо відповідно порівняльний аналіз ефективності виробництва продукції рослинництва, тваринництва та використання виробничих фондів.

Таблиця 1

Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва в приватних сільськогосподарських підприємствах Житомирської області у середньому за 2006-2008р.р.

Показники	Групи підприємств за рівнем залучення до інноваційного процесу				Показники 4 групи у % до показників 1 групи	В середньому
	„лідери-інноватори”	„пасивні інноватори”	„потенційні інноватори”	„консерватори”		
Кількість підприємств	15	10	35	16	-	76
Урожайність, ц/га:						
- зернових і зернобобових	39,4	23,9	16,1	11,6	у 3,4 р. менше	22,8
- цукрових буряків	307,6	120,9	190,4	136,1	у 2,3 р. більше	188,8
Виробнича собівартість 1ц, грн.:						
- зернових і зернобобових	46,2	52,9	64,0	70,9	153,5	58,5
- цукрових буряків	16,4	42,8	17,8	22,9	139,6	25,0
Отримано прибутку (збитку) від реалізації продукції рослинництва, всього тис. грн.	1043,8	814,5	37,8	-6,0	-1049,8п.п.	475,5
у тому числі з розрахунку на:						
- 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	309,8	600,1	45,8	-9,7	-319,5п.п.	236,5
- 1 середньорічного працівника рослинництва, грн.	10371,0	24386,8	1587,7	-480,8	-10851,8п.п.	8966,2
Рівень рентабельності галузі,%	27,6	62,9	8,8	-4,1	-31,7п.п.	23,8

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики Житомирської області.

За даними таблиці 1 можемо зробити висновок, що приватні сільськогосподарські підприємства, які здійснюють інноваційну діяльність працюють більш ефективно, зокрема, урожайність зернових і зернобобових у „лідерів-інноваторів” у 3,4 рази перевищує врожайність у „консерваторів” та 2,4 рази „потенційних інноваторів”, цукрових буряків у 2,3 та 1,6 рази відповідно. Собівартість продукції рослинництва також є нижчою у порівнянні з інноваційно неактивними підприємствами. Рівень рентабельності продукції рослинництва інноваційно активних підприємств перевищує у понад 3 рази рівень рентабельності „потенційних інноваторів”, а для консерваторів цей вид діяльності є збитковим. На нашу думку, одним з факторів вищих показників ефективності інноваційно активних підприємств є впровадження ними агроінновацій, а саме нових більш продуктивних сортів рослин, удосконалення технології догляду за ними. Майже всі інноваційно активні підприємства є виробниками оригінального та елітного насіння та виробниками репродукційного насіння.

Наприклад, на ПСП ім. Цюрупи велика увага приділяється усім складовим раціонального землеробства – підбору сортів та гібридів, відбору найкращих попередників у сівозміні, системі обробки ґрунту та застосування добрив, підготовці насіння до посіву, строків та норми посіву, догляду за посівами, збиранню врожаю. Дослідження проводяться самостійно на дослідних полях, на яких спеціалісти підприємства проводять відбір кращих сортів та гібридів для подальшого використання у якості провідних. ПСП ім. Цюрупи є атестованим насінневим господарством з виробництва насіння цукрових буряків та зернових культур. Як зазначає керівник підприємства Самчук О.Г.: „Експериментуючи, ми досягли найкращого поєднання сортів, агротехнології та техніки...Сьогодні ми робимо ставку на високотехнологічний оборобіток ґрунту, якісний насінневий матеріал та знання наших спеціалістів” [3].

За даними таблиці 2 можемо зробити висновок про більш високий рівень ефективності господарювання інноваційно активних підприємства: середньорічний надій на 1 корову у „лідерів-інноваторів” перевищує показник „консерваторів” у 2,9 рази, середньорічний приріст 1 гол. ВРХ – на 10,4%, середньорічний приріст 1 гол. свиней – на 76,7%. Собівартість продукції тваринництва у інноваційно активних підприємствах є дещо вищою у порівнянні з інноваційно неактивними, але лише для „лідерів-інноваторів” цей вид діяльності є прибутковим. Це також, вважаємо, пов’язано з інноваціями, а саме, удосконаленням племінних якостей тварин, кормової бази тощо.

Таблиця 2

Економічна ефективність виробництва продукції тваринництва в приватних сільськогосподарських підприємствах Житомирської області у середньому за 2006-2008р.р.

Показники	Групи підприємств за рівнем залучення до інноваційного процесу				Показники 4 групи у % до показників 1 групи	В середньому
	„лідери-інноватори”	„пасивні інноватори”	„потенційні інноватори”	„консерватори”		
Кількість підприємств	15	10	35	16	-	76
Середньорічний надій молока від 1 корови, кг	3823,7	2560,1	1889,0	1329,7	у 2,9 р. менше	2400,6
Середньорічний приріст 1 гол. ВРХ на відгодівлі, ц	1,3	1,1	1,2	1,1	84,6	1,2
Середньорічний приріст 1 гол. свиней на відгодівлі, ц	0,9	0,7	0,9	0,3	33,3	0,7
Виробнича собівартість 1ц, грн.:						
- молока	106,7	106,4	101,5	105,2	98,6	105,0
- м’яса ВРХ	1077,3	821,5	924,2	957,1	88,8	945,0
- м’яса свиней	1104,7	608,9	861,2	3161,7	у 2,9 р. більше	1434,1
Отримано прибутку (збитку) від реалізації продукції тваринництва, всього тис. грн.	52,8	-113,2	-57,8	-76,3	-129,1п.п.	-48,6
у тому числі з розрахунку на:						
- 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	15,7	-83,4	-69,1	-140,1	-155,8п.п.	-69,2
- 1 середньорічного працівника тваринництва, грн.	462,8	-2067,1	-2328,9	-3702,8	-4165,6п.п.	-1909,0
Рівень рентабельності галузі,%	1,6	-8,2	-10,9	-37,1	-38,7п.п.	-13,7

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики Житомирської області.

Відповідно до Наказу №858/140 від 04.12.2009р. УААН „Про присвоєння відповідних статусів суб’єктам племінної справи у тваринництві за результатами атестації 2009 року” в Житомирській області приватні сільськогосподарські підприємства отримали такі статуси: ПП „Агроплемоб’єднання” – підприємство з племінної справи у скотарстві II категорії, у молочному скотарстві племінного заводу – ПСП ім. Цюрупи, ПАФ „Єрчики”, ПСП „Саверці”, ПСП „Новоселиця”, племінного репродуктора - ПСП „Україна”, ПОСП „Перемога”, ПСП „Сокільча”, ПОСП „Іскра”; у м’ясному скотарстві племінного заводу – ПАФ „Єрчики”, ПСП „Сокільча”, племінного репродуктора – ПАФ „Єрчики”, ПП „Чайківка”, ПОСП „Зірка”, ПОСП „Іскра”; у свинарстві племінного репродуктора – ПСП „Україна”, ПАФ „Тетерів”, ПП „Слободище”, у конярстві племінного репродуктора – ПСП „Саверці”, ПСП „Україна”.

Наприклад, на ПСП ім. Цюрупи застосовується найновіше обладнання для заготівлі кормів, зокрема нова технологія зберігання в рукавах AG-BAG. Підприємство одним з перших в Україні застосувало технологію безприв’язного утримання тварин системи „Ялинка” німецької фірми „Вестфалія”. ПСП ім. Цюрупи присвоєно статус племзавода по розведенню ВРХ української червоно-рябої породи та племрепродуктор по розведенню української чорно-рябої породи. За словами керівника ПСП ім. Цюрупи: „У нас великий потенціал

та велике бажання працювати і приносити людям користь. Ми беремо курс на більш інтенсивне освоєння сучасних методів господарювання, способів утримання та годівлі худоби, впровадження передових технологій та більш повне поєднання науки, інновацій та практики”. Девіз підприємства „Продуктивна праця, інноваційні технології, високоякісна продукція!” [3].

Таблиця 3

**Ефективність використання виробничих фондів в приватних сільськогосподарських підприємствах
Житомирської області у середньому
за 2006-2008р.р.**

Показники	Групи підприємств за рівнем залучення до інноваційного процесу				Показники 4 групи у % до показників 1 групи	В середньому
	„лідери-інноватори”	„пасивні інноватори”	„потенційні інноватори”	„консерватори”		
Кількість підприємств	15	10	35	16	-	76
Фондовіддача, грн.	0,7	0,6	0,4	0,3	42,8	0,5
Фондосміксть, грн.	1,4	1,7	2,5	3,3	у 2,4 р. більше	2,2
Ступінь зносу основних виробничих фондів, %	45,3	60,3	51,4	47,6	105,1	51,2
Коефіцієнт обороту оборотних засобів	1,3	1,2	0,9	1,7	130,8	1,3
Тривалість 1 обороту оборотних засобів, днів	277	300	400	212	76,5	297
Припадає оборотних засобів на 1 грн. основних фондів	0,5	0,5	0,5	0,2	40,0	0,4

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики Житомирської області.

За даними таблиці 3 можемо зробити висновок, що інноваційно активні підприємства більш ефективно використовують наявні виробничі фонди, зокрема, показник фондovіддачі у „лідерів-інноваторів” перевищує показник „консерваторів ” на 42,8%. Інноваційно активні підприємства систематично оновлюють основні виробничі фонди про що свідчить нижчий ступінь їх зносу. Наприклад, ПАФ „Єрчики” – чудова школа передового досвіду, полігон впровадження сучасних наукових досягнень, база підготовки висококваліфікованих спеціалістів агропромислового комплексу. На підприємстві впроваджені науково-обґрунтовані методи створення високопродуктивних молочних стад. Серед інноваційного обладнання впровадженого ПАФ „Єрчики” сучасний зернозберігаючий комплекс німецької фірми „Ріелла”, насіннєвий завод з обладнанням німецької фірми „Петкус”. Підприємство має статус елітгоспу з вирощування насіння зернових [1], [2].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок. Отже, на основі проведеного порівняльного аналізу можемо констатувати, що впровадження інновацій в приватних сільськогосподарських підприємствах є вирішальним чинником зростання ефективності їх господарської діяльності. На сьогодні їх впроваджують переважно великі стабільно працюючі підприємства. Але найбільша частка підприємств припадає на „потенційних інноваторів”, які вважають себе готовими до здійснення інноваційної діяльності за умови достатнього фінансового забезпечення, в тому числі підтримки з боку держави. Подальші дослідження спрямовані на інтегральну оцінку інноваційного потенціалу приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області.

Література

1. Крючков О. Володимир Дідківський: „3 кризи першим вийде село” [Електронний ресурс] / О. Крючков // Вісник податкової служби України. – 2009. - №30– Режим доступу до журн.:

http://www.visnuk.com.ua/article/Volodymyr_3545288.html. 2. Микитюк Д. Досвід вартий наслідування [Електронний ресурс] / Д. Микитюк, В. Дідківський, М. Геймор // Пропозиція. – 2008. - №11– Режим доступу: <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=2785&number=91>. 3. Офіційний сайт ПСП ім. Цюрупи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.tsyurupa.com.ua.